

POHOD

IZHAJA VSAKO SOBOTO

 Letna naročnina 40 Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ulica 8, telefon št. 2109
 Račun poštne hranilnice št. 16.160. — Rokopisov ne vračamo. — Inzeratov ne sprejemamo!

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 8. oktobra 1932.

Leto I.

Naši akademski mladini!

II.

Borba za slovenstvo je v naši lastni, nacionalni državi nekaj absurdnega in nemogočega. Ali smatra slovenoborski del naše mladine nas Slovence res za tako malovredne, da nas bo zbrisal s površja zemlje in vtopil v srbohrvaščini kak nepremišljen dopis, beograjskega študenta ali pa kaka nepremišljena nerodnost enega ali drugega poedinca? Naj ne zameri ta mladina, če ji rečem z Župančičem, da ona ni videla »tistega velikega strahu«, ki je šel skozi vsako zavedno srce, ki je mučil vse naše velike ljudi, ker niso mogli zapreti oči pred dejstvom, kako se slovenstvo od zunaj kruši, kako se zožuje območje slovenskega jezika.

Danes je slovenstvo v mejah naše države zavarovano pred to veliko opasnostjo. Toda ljudje, ki jim je ta »veliki strah« neznan bodisi radi njih mladosti ali pa radi njih svoječasne brezbrčnosti, so skonstruirali baš sedaj ta »veliki strah« v notranjosti države. Ne vidijo ga na Koroškem in v zasedenem ozemlju, za ohranitev slovenstva v teh krajih, kjer »se od zunaj kruši«, ne čutijo tolike potrebe in ne trosijo toliko svojih sil kot pa v donkihovski borbi za slovenstvo z geslom proti jugoslovanstvu!

Danes, ko gine Slovenec na Koroškem, ko ječi in krvavi Slovenec v mučilnicah fašistične Italije, se zgublja velik del naše mladine v nesmiselnem reševanju problema, ali smo Slovenci narod ali ne in se ogorčeno bori proti tezi, da smo le del enega, Jugoslovanskega naroda. Je to izraz onega globokoumja, ki preganja našo poprevarno generacijo z meglenim svetoboljem in bolešno histerijo ter zastira njenim zdravim očem svoboden pogled. Mladina, otresi se te začarane zamaknjenosti, prepusti rešitev teh teoretskih vprašanj našim učenjakom! Naj rešijo učenjaki to zeleno teorijo kakor hočejo. Slovenci smo tu, živimo, smo tudi sposobni za življenje, smo pa žal boleštni nergači in nimamo one samozavesti, ki mora biti temeljno svojstvo vsakega resničnega naroda. Mladina, zavedaj se, da moramo biti Slovenci najbolj ekspanziven del našega naroda. Srbi in Hrvatje imajo dovolj zemlje, plodnega polja in naravnega bogastva, oni morejo na tej svoji zemlji naseliti še 20 milijonov ljudi, ne da bi se jim bilo treba bati preobljudenosti. Naša zemlja pa je že preobljudena! Kam naj gre sin našega kmeta, ki ne more dobiti domačega posestva, kam naj gre naš delavec, ki ne dobi doma dela, kam naj gre naš inteligent, ki ne dobi službe v prenapolnjeni ožji domovini? Tujina mu je zaprta edina pot vodi preko Sotle in Kolpe. Tako je, s tem moramo računati vsi, zlasti pa naša mladina.

Čemu iskati in ustvarjati nasprotstva med posameznimi deli naše države, čemu vcepljati slovenskemu človeku napačno mnenje, da hočeta Srb in Hrvat uničiti njegov jezik, da ga hočeta posrbohrvatiti, ko pa to

ni res! Mladina naj si zapomni, da rodi vsak separatizem analogen pojav na drugi strani. Če smo Slovenci lahko domišljivi separatisti, zakaj bi ne bili isto Srbi in Hrvatje? Čemu naj opuste Srbi svojo zgodovinsko cirilico? Morda le zato, da se ne bodo zgražali in spodtikali nad njo prenapeti Slovenci, ki poznajo le sebe, so bolešno občutljivi, ne respektirajo pa največjih svetinj svojih bratov!

Pa še drugo naj pomisli naša mladina! Odkod morda žalostno, toda resnično dejstvo, da postane Slovenec po preselitvi preko Kolpe že po par letih pristen Hrvat ali Srb in da njegovi otroci sploh ne znajo več slovenščine? To se godi brez nasilja, popolnoma prostovoljno. Zakaj se ne dogaja isto tudi v obratnem smislu? To je problem zase, vreden razmišljanja, ki pa ne spada v okvir tega članka. Naj mladina o njem razmišlja s svojo lastno, dovolj bistro pametjo.

Zastopali smo jugoslovansko idejo, ko smo bili radi nje preganjani, zastopamo jo nespremenjeno danes, ko je zakonito priznana in uveljavljena. Zato lahko govorimo o njej in moramo reči, da je vsa bodočnost Slovencev odvisna le od te ideje. Dokler bomo hodili kot Samoslovenci med Srbe in Hrvatje, dokler se bomo postavljali v skonstruirana nasprotstva napram svojim bratom, tako dolgo moramo računati z možnostjo, da bodo storili isto tudi Srbi in Hrvatje, da se bodo tudi oni izolirali in zapirali napram nam in nam oteževali edino možno pot na vzhod in jug. Če hočemo biti mi sam svoj narod, ki se upira vsakemu poseganju v svojo kulturo in samobitnost, potem pristojta ta pravica tembolj številnejšim, po svoji zgodovini jačjim Srbom! Tako gradimo sami zid okoli sebe, v katerem se bomo zadušili.

Proč s frazami in praznim teoretiziranjem! Slovenci smo in ostanemo, moramo pa biti Jugoslovani, moramo se čutiti kot del enotnega jugoslovanskega naroda, ki sega od Triglava do Črnega morja. Le potem nam je zagotovljena svobodna pot po vsej tej naši krasni zemlji, kjer ni presledka med posameznimi jeziki, kjer se neopazno preliva ena govornica v drugo ter prehajajo tudi značaji in običaji drug v drugega brez ostrih razlik in prehodov. Ni čas, da iščemo to, kar nas loči in da skušamo z vsemi sredstvi spraviti na dan vse ono, kar so nam v času našega suženjstva vsiliti tuji gospodarji baš zato, da bi nas ločili od naših bratov. **Eno smo bili**, ko smo prišli pred več kot tisoč leti v te svoje kraje, **eno smo postali**, čeprav smo robovali stoletja tujcem, ki so nam hoteli vcepiti prepričanje o meji na Sotli in Kolpi. **Eno smo in eno ostanemo**, kajti le kot eno bomo dovolj močni, da izvršimo težko delo notranje konsolidacije in ustvarimo s tem pogoj za doseg končnega cilja, da bo Jugoslavija varen dom vseh Jugoslovanov, tudi onih, ki še danes ječe pod tujim jarmom.

Kaj bo z našim jezikom? Moti se mladina, če misli, da bo ustavila naraven razvoj dogodkov s papirnatimi resolucijami o samostojni narodnosti Slovencev, Srbov in Hrvatov. O tem bo odločil tok zgodovine, ki je in bo neusmiljeno gazil preko narodov in držav, ki respektira le ono, kar je močno in zdravo in uniči, kar je bolešno in malenkostno. Kaj nam je več, ali lasten jezik ali lastna država? Ali bi se mogli Slovenci v izbi med Italijo, Nemčijo in Jugoslavijo odločiti za prvo ali drugo, čeprav bi dobili vsa jamstva za ohranitev svojega jezika in čeprav bi vedeli že v naprej, da bomo v Jugoslaviji polagoma zgubili svoj jezik? Brez dvoma bi se odločili vsi za Jugoslavijo, brez premisleka bi žrtvovali vsi naši bratje v zasedenem ozemlju lepo slovenščino in se priučili lepi srbohrvaščini, če bi postali s tem svobodni državljani Jugoslavije. **Lastna nacionalna država nad vse.** Če bi si kvalitete državnega naroda ne mogli kupiti drugače kot za ceno, da zamenjamo svoj jezik za jezik svojih bratov po krvi, potem bi radi plačali tudi to ceno. Pa tega hvala Bogu ni treba. Smo in ostanemo Slovenci vsi oni stari, zagrizeni Jugoslovani, ki se nam noče papirja in teorije, vsi oni, ki vemo kaj je suženjstvo in baš zato cenimo svobodo. O usodi slovenskega jezika ne bomo odločali mi, odločale bodo naše bodoče, v Jugoslaviji rojene, vzrasle in vzgojene generacije. Njih pot pa bo šla po železni doslednosti zgodovinskega razvoja tja, kamor je začrtana po oni dobri usodi, ki nam je naklonila svobodo v lastni državi. Greši in grešil bo vsak, ki bo hotel ta razvoj zavirati ali forsirati. **Ne sme biti nasilnega stapljanja, še manj pa nasilnega razdvajanja!**

Vse to naj upošteva in razmišlja naša akademska mladina in naj se zaveda, da ne bi študirala na lastni univerzi, če ne bi bilo Jugoslavije, da ne bi mogla demonstrirati na univerzi kralja Aleksandra, če bi Slovenci ne našli krova v Jugoslaviji. Zaveda naj se nadalje, da ima tudi ona dolžnost napram tej državi. Ne smejo se več ponoviti sramotni čini lanskega leta, ko je slovenska akademska mladina demonstrirala proti notranji ureditvi države vpričo uradnega zastopnika one Italije, ki komaj čaka, da more v svojih listih servirati inozemstvu, zlasti pa našim zaslužnim bratom take mladostne nepremišljenosti kot dokaz, da smo Slovenci zatirani v svoji lastni državi. To ni več notranja zadeva univerze in akademske mladine, to je častna zadeva vseh Slovencev in celotnega jugoslovanskega naroda.

»POHOD«
 JE EDINO POPOLNOMA NEODVISNO
 GLASILO
 VSEH ISKRENIH JUGOSLOVANOV!

Osramočena „Prodana nevesta“ v slovanski Ljubljani

Z bučno reklamo je naznanilo naše odlično časopisje, ki se v zadnjem času tako rado trka na svoje »narodne« prsi, da se vrši v ljubljanskem kinu Matica premiera zvočnega filma, senzacija itd. ... »Prodana nevesta« ...

Ne bi se dotikal tega vprašanja, ker je o filmih tega »strogo narodnega podjetja« naš »Pohod« že večkrat poročal. Pred menoj pa leži »Vestnik Sokolski« (uradno glasilo ČOS) št. 31 t. l., kjer čitam okrožnico Češko-slovaške pevske zveze, ki poziva vsa pevška društva, da energično nastopajo proti uprizoritvi tega nemškega filma. »Prodano nevesto« so filmali na Bavarskem in sicer je to storila »Raihsligafilm«. V tej umestni okrožnici se poudarja, kako je ta najsvetejša češka umetnina — biser slovanskih oper — »Prodana nevesta«, postala žrtev trgovine in laži-umetnosti. Postala je umazana potvorba slovanske glasbe in slovanskega čuvstva. Zato je Zveza prepričana, da je ta poziv dovolj jak, da bo sleherni Čehoslovak zastavil vse svoje sile, da se na čeških tleh ne izvrši podlo sramotenje češke glasbene umetnine. Zveza nadalje pozivlja državne oblasti, da tudi te s svoje strani preprečijo uprizoritev. ČOS se je pridružila temu pozivu in s sokolsko disciplino pozvala vse Sokole, da po svojih močeh energično preprečijo vsak poskus surove žalitve nacionalnega dela nesmrtnega Smetane.

Tako torej so nastopili naši bratje na severu proti nemški profanaciji slovanske umetnosti.

Upravičeno sem čakal, da se bo tudi pri nas kdo oglasil..., nikjer pa ni sledu katerekakoli protesta.

Da, taka je naša zavedna, nacionalna, bela Ljubljana! Kje so dejanja? Zvestoba za zvestobo..., ki je ponovno bila potrjena letos v Pragi? Kje so naši nacionalisti? Kje so naši akademiki, ki so se svoječasnno s tako »odločnostjo« postavljali na branik samoslovenstva? Ali so v resnici istinite trditve nekaterih zrelih ljudi, da so bile lanske demonstracije proti cirilici navaden humbuk in prostaško najemniško delo?

Kaj pravijo naši glasbeniki in prijatelji Smetanove glasbe? In kaj naš Sokol? Ali mar nam Jugoslovanom ni Smetana enako drag, kot bratom na severu?

Da, Ljubljana — zopet si pokazala enkrat svoje čistokrvno slovensko in slovansko lice... Pravijo pa, da je zanjo škoda besed, ker ona dirja v nacionalno brezbriznost.

Eno pa zahtevamo mi deželani in to kar najenergičneje, da naše oblasti prepovedo izvajanje tega filma po deželskih kinematografih, da se ne okuži tudi zdrav nacionalni ponos našega kmeta, ako je že središče in žarišče slovanske, slovenske glasbe inficirano po teh 100% nemških »velefilmih«. Mi naci-

onalisti ne moremo jamčiti za one, ki bi ta naš poziv prezrli in ga ne upoštevali. Upamo pa, da bo tudi Ljubljana z vso energijo odstranila madež, ki ji ga je pritisnila dobičkaželjnost skupine ljudi, ki bi za denar prezirali tudi najvišje nacionalne vrednote.

(V malo opravičilo narodne Ljubljane pripominjamo, da so nekateri očitni pripovedovalci, da je mestni načelnik dr. Dinko Puc, ki se je nahajal pri premieri, po prvih akordih vstal in ogorčeno protestiral proti škandalozni uprizoritvi nemškega filma, ter z upravičenim razburjenjem zapustil dvorano. Op. ur.)

Od odličnega kulturnega javnega delavca smo prejeli še tole:

»Vendar enkrat slovanski zvočni film!« se je razveselil marsikdo, ko je čital plakat našega vodilnega kina. »Smetanova Prodana nevesta, filmovana v zvočnem prenosu — ta mora biti podana gotovo v češkem jeziku!« sem si mislil ter kupil vstopnico kar za slavnostno prvo predstavo, češ, te lepe prilike, da bom prvič čul in videl slovansko opero v našem kinu, ne smem opustiti, dasi sicer ne posečam filmskih predstav, ki so po večini le penunjanje bedastega ali zoprnega osladnega nemškega blaga. Toda kako razočaranje smo doživeli! Uprizorili so nam divno češko opero kot burkasto, v režijskem pogledu bolj ali manj posrečeno travestijo, v nemškem besedilu in petju! Ali se sme našemu občinstvu res že vse nuditi? Tudi slovansko opero v nemškem jeziku? Ali gospoda, ki uprizarja skoraj zgolj nemške zvočne filme, nima nikake nacionalne samozavesti? Mar ji gre res samo za gmotni dobiček, pa naj ga goseže s kakršnim koli sredstvom? In ali v našem občinstvu res ni več nikakega narodnega ponosa, da prvi slepo v tako puhlo zabavišče? Kaxr cinično je posnašanje, kako kričavo reklamo delajo za posečanje nemških predstav prav tisti krogi in njih glasila, ki se sicer pridušajo, da so vzeli narodno zavest v zakup, v resnici pa propagirajo le nemštvo ter dajejo s tem našim ljudem v njih itak skromni nacionalni zavesti le potuho. Kako bridko resnico je povedal lani operni ravnatelj g. P., ko je poročevalcu nekega tednika dejal: »Vsekakor je položaj tak, da se bo Ljubljana kmalu vrnila pod okrilje nemštva, če pojde tako naprej! Proti eni ali največ dvema slovenskima predstavama (v gledališču) s povprečnim obiskom 800 ljudi imamo redno vsaj šest nemških kino-predstav s minimalnim obiskom 2400 do 3000 ljudi!« Tu naj bi dvignil svoj plamteči protest g. A. Laj., ki sicer z neizprosno doslednostjo zatira med nami vsako udeleževanje nemškega jezika. Če bodo naša kinematografska podjetja še dalje usiljevala nemške zvočne filme, bo treba, da za prečiščenje nezdravega zraka zapiha ostrejša sapa.

In čujte! Najdejo se ljudje, ki v svojih bolnih možganih in svojem mednarodnem afarizmu poskušajo v »glavnem« slovenskem dnevniku dokazati to nacionalno sramoto kot veliko kulturno pridobitev one dvorane, ki je že od nekdaj okuževala naše nacionalno ozračje in dela to danes s podvojeno silo. Koliko časa še?...

vzame denar, potreben za tako razdolžitev. Če da denar država, ji ga mora dati davkoplačevalec, torej tudi oni kmet, ki bi bil deležen take razdolžitve. Tozadevne postavke v državnem proračunu bi zvišale naš proračun, ki je že danes mnogo previsok z ozirom na današnje gospodarske in zlasti denarne prilike. Tem prilikam bi odgovarjal pri nas proračun, ki bi ne smel presegati zneska 8 milijard dinarjev in bo pač glavna naloga skupščine in senata, da bosta proračun za leto 1933/34 skrčila čim bolj. Kdor pa ve, kako odjekne tako skrčenje proračuna v celotnem narodnem in državnem gospodarstvu, da je tako skrčenje dvo-rezen nož, ker ohromi vso podjetnost in delavnost ter vzame zaslužek tisočem in tisočem pridnih in sposobnih davkoplačevalcev, ta bo postopal pri takem nižanju proračuna skrajno previdno. Gotovo pa se bo branil vsak proti vnašanju novih, stotimilijonskih postavk v proračun, ki pod nobenim pogojem ne sme in ne more postati višji.

Da je treba kmetu kot stebru države pomagati, o tem ne dvomi nihče. Če je kmet brez sredstev in brez zaslužka, potem so upropaščeni tudi vsi drugi stanovi, glavni konsument je pač naš kmet, ki predstavlja več kot 80% celotnega prebivalstva naše države. Zato je tudi razumljivo, če danes skrb za kmeta ni omejena le na kak ožji krog, marveč je to zadeva vse naše javnosti, ki dobro čuti, da je od rešitve tega problema odvisno vse naše gospodarstvo, ne pa samo eksistenca kmeta. Nikakor ne gre, da bi se problem našega kmeta reševal sam zase. Gospodarstvo je danes tako prepleteno, da se ne da iztrgati iz te zamotane, komplicirane celote le enega samega stanu in poklica. Gospodarstvo je treba obravnavati kot celoto. Če trpi kmet, trpi enako tudi delavec, nastavljenec in obrtnik. Pomoč enemu izmed teh slojev ne bo prav nič zalegla, če se ne upošteva istočasno vsi drugi pridobitni in konsumentski krogi. Kratko rečeno, pečati se je treba s celotno strukturo našega gospodarstva, poseči po najenergičnejših ukrepih in rešiti to, kar se da rešiti s potom pravilne zakonodaje, predvsem pa potom zboljšanja naše uprave.

Lahko je govoriti, da je treba kmetom odpisati del njihovih dolgov, nastane pa vprašanje, na čegavo breme se bo ta odpis izvršil. Pri nas o kakem oduševanju ne more biti govora, imamo torej opravka s povsem honetnimi terjatvami naših denarnih zavodov, naših trgovcev, obrtnikov in drugih pridobitnih krogov. Vsi ti so v resnici dali svoj denar kmetu dolžniku v eni ali drugi obliki, morajo torej denar dobiti nazaj. Če bi najdenarni zavod utrpel n. pr. 30% denarja, ki ga je posodil na kmetu zemljišča, tega denarja ne bo utrpel zavod, pač pa njegovi vlagatelji. Med temi vlagatelji pa je velika večina malih varčevalcev, ki so si pritrgovali od ust, da nahranijo nekaj za sebe in svoje otroke. In med temi varčevalci je zopet velik odstotek kmetkega prebivalstva. Na ta način bi ravno mali varčevalci plačali to, kar bi se kmetu dolžnikom odpisalo. Na isto prizdemo, če bi država na en ali drugi način prevzela odpisani del kmetovih dolgov na svoje breme. Država smo mi, davkoplačevalci, 80% teh davkoplačevalcev predstavlja kmetki stan. Kar bo država dala, to bo morala dobiti iz žepov svojih davkoplačevalcev, torej tudi iz žepa onega kmeta, kateremu naj se odpiše del dolga.

Problem je nujen, toda zopet ne toliko nujen, da bi se moral reševati na premalo premišljen način, ki bo morda več škodoval ko koristil. O problemu je treba obširnih debat in treznega premišljevanja prav vseh slojev, kajti vsi ti bodo nosili posledice prenaplajene rešitve. Upamo, da bodo člani narodne skupščine in senata, zlasti pa člani vlade upoštevali vse te težkoče. Ni drugega izhoda ko podaljšati za par mesecev nesrečni zakon v zaščito kmetov, tekem teh par mesecev obravnavati celotni kompleks našega gospodarstva in naše uprave ter pripraviti res solucijo, ki naj omogoči širokopotezno ozdravljenje naših gospodarskih prilik predvsem s sistematično decentralizacijo in dekoncentracijo našega upravnega aparata.

Kaj je s stanovanjskimi najemninami?

Težko pričakuje uradništvo in delavstvo rešitve stanovanjskega vprašanja, ki se vleče v večnost kakor ljubljanska megla. Z mesta ga niso spravili shodi udruženja državnih in privatnih nameščenec, ne poziv gospoda bana niti deputacija sestradanih najemnikov pri ministru g. Puclju, vse je bilo brezuspešno!

Tudi ljubljansko dnevno časopisje se nekam izogiblje tega vprašanja. In vendar je ravno to vprašanje tako važno, tako pereče, da bi se ga ne smelo odlašati! Splošno znano je, da so stanovanjske najemnine v Jugoslaviji med vsemi evropskimi državami najvišje! Rešitev, ki je predvidena v namenu zidati cenejša stanovanjska poslopja, je samo tolažba, ki nam jo nudijo zelo modri hišni posestniki, kajti s tem bi se uradništvo in delavstvu pripomoglo morda po desetih letih, a pomoč je nujna, potrebna je danes in ne čez deset let! Rešitev tega vprašanja se mora pospešiti, pa takoj in brez odloga! To je navadno robstvo, ako mora danes človek dati za najemnino najpreprostejšega stanovanja večkrat nad polovico svojih prejemkov. Skrajni čas je, da se uradništvo in delavstvu priskoči na pomoč! Državnim uradnikom so se občutno znižali prejemki, a najemnine so ostale iste! Prišel bo še čas, ko bodo na uradništvo in uslužbenstvo prihajali razni pozivi, a danes, ko trpijo vsi pod pezo visokih najemnin jih nihče ne vidi.

Razdolžitev kmetov

O tem vprašanju se piše in razpravlja na vseh koncih in krajih, nebroj je mišljenj in predlogov, ni pa do danes še nobene rešitve. Zakon v zaščito kmetov bo zgubil ob koncu tega meseca veljavo, gre za vprašanje, kaj se naj zgodi potem.

Vprašanja razdolžitve kmetov so se polastili žal tudi gotovi ljudje, ki še danes ne morejo iz svoje nekdanje demagoške kože. Tem ljudem se imamo zahvaliti, da so si kmetje predvsem v južnih krajih naše države deloma pa tudi v dravski banovini obetali raj od te razdolžitve in kratkoma računali s tem, da se jim bo vsaj gotov del, najmanj 30% njihovih dolgov kratkomalo črtal, za ostanek pa dovolil dolgoletni moratorij, združen z znižanjem pasivnih obresti na 3%! Razumljivo ni nihče pomislil, če je tak načrt sploh izvedljiv in zlasti ni nihče upošteval, od kod naj se

Z obhodov

Iz ribarske mreže na Ljubljani pod tromostjem

Hej Slovani, naša reč slovanska živo klije!

Nedavno se je vršil radio-prenos simfoničnega koncerta iz Varšave. Program so sprejemale vse poljske in jugoslovanske postaje. Obe slovanski državi sta se zopet enkrat vsaj duhovno združili; preko etra pa je hitela slovanska godba... Vse bi bilo v redu razen napovedi. Pomislite, poljski napovedovalec je objavil program in uvodoma tudi pozdravil brate Jugoslovane v poljskem in — francoskem jeziku. Torej Slovan pozdravlja Slovana v tujem neslovanskem jeziku! Vem, da tega ni zakrivila naša kukavica, vendar bi bilo umestno, da merodajni činitelji pri radiu preskrbijo, da se v bodoče ko se bodo zopet oddajale slovanske kulturne dobrine Slovanom, take napovedi vršijo izključno v slovanskem jeziku. Saj tudi Praga govori kadar nam oddaja v našem jeziku.

—lj Pravijo, da si nekateri tako zvani »nacionalni« krogi v Ljubljani prav pridno brusijo pete za nakup valut in deviz. Ne vemo sicer kakšni so vzroki teh nakupov, slutimo pa, da je to zopet nezaupanje v našo nacionalno veljavo. Prosimo vse, kakor vse naše nacionaliste, da so budno na gospodarski straži in nam brez vsakih predsodkov javijo imena teh gospodarskih dezertarjev. Nadalje pravijo, da je pred kratkim neka večja strokovna organizacija v Slovenji sklepala, ali ne bi kazalo svoj pokojninski zaklad naložiti v tujini. Mi sicer tega ne verujemo, poudarjamo pa, da bi bilo tako postopanje gospodarski zločin, ki bi ga morala in ga bo v slučaju potrebe ožigosala vsa naša zavedna javnost.

—lj Kaj pa to? Od raznih naših ljubljanskih naročnikov smo prejeli sporočila, da jim zadnja številka »Pohoda« ni bila dostavljena, čeravno smo ugotovili, da je bila pravilno odpremljena. Lastniki treh ljubljanskih javnih lokalov so nam nadalje javili, da jim že prvi dan izgine naš list. Neki tujec, severnjak, katerega ime smo že ugotovili, je v svojem fanatizmu v nekem javnem lokal raztrgal naše glasilo, ki je bilo last kavararja. Opozarjamo vse one, ki jim »Pohoda« leži v želodcu naj ne posegajo v tujo lastnino, ker bomo našli sredstva, da se taki izlivi sovraštva temeljito izlečijo.

—lj Ponovno izzivanje. Kljub našim opozoritvam se v nekem ljubljanskem javnem lokal še vedno prepevajo nemške popevke in to s strani članov orkestra. To je naš zadnji opomin, ker bomo v bodoče brez vsakih sentimentalnosti lastnika javnega lokala, ki bi še nadalje žalil naš nacionalni ponos, brezobzirno objavili v našem listu in napovedali bojkot njegovemu lokal.

—lj Makedonija francosko ozemlje. Tako najbrže misli največji in strogo nacionalni slovenski dnevnik. Bo že tako, če nam ta list v svoji nedeljski številki prikazuje ozemlje zadnjega katastrofalnega potresa na Balkanu v francoskem jeziku. Imena Jugoslavije, Salonique, Stroumitza, Strouma nam pričajo za gornjo trditev. Tudi turško ime Monastir mu je ljubše od našega jugoslovanskega Bitolja.

—lj Adijo. To je danes splošno uporabljiv pozdrav, ki ga slišiš iz ust naših mladih in starih, da celo nacionalni ljudje se ga poslužujejo. Adijo je italijanski pozdrav, pristna italijanska beseda, pi pomeni prevedena v slovenščino **zbogom!** So malenkosti — kakor je zadnjič rekel dopisnik iz Trbovelj — vendar bodejo v srce vsakega pravega nacionalista. Šolam in našim društvom priporočamo, naj delujejo na to, da se odpravi italijansko pozdravljanje in nadomesti z našim slovenskim. Ne manjka nam lepih domačih pozdravov. Bogatejši je naš besedni zaklad v tem pogledu od italijanskega in ni prav nič potrebno, da si izposojujemo pri naših sovražnikih. Zbogom, Bog, zdrav, zdravo, nazdar, živijo, Bog živi, srečno, ali: lahko noč itd. Vsi ti pozdravi lahko nadomestijo italijanski »adijo!« Dasi so malenkosti, odpravimo tudi te, da se nam ne bo tujec smejal! — Ne pozabimo pa tudi, da kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!

Še ena cvetka »naše« industrije. Zadnjič smo žigosali Jugoproizvajdo Kaledonta v Zagrebu. Slični jugoslovanski proizvajalnik je P. Beiersdorf iz Hamburga, ki nas lepote s svojo »Nivea« kremo. Tvornico ima v Mariboru in to celo v Gregorčičevi ulici št. 24. Vsakdo se že poslužuje Niveje v različne svrhe. Zato služi g. Beiersdorf lepe darce. Kakor pa so mu naši dinarčki ljubi, tako na drugi strani prezira naš mili jezik. Ne zdi se mu vredno, da bi napisal besedilo na škatlicah v slovenščini. Koliko časa še?

—lj Slovenščina »jugoslovanske« industrije. Evo novi plakat, ki se blešči, ali če hočete, posmehuje v beli Ljubljani: ... Ko bi bil prozoren... videlo bi se mu jedro — prašeno sladno jedro. — To jedro pravzaprav čini, daje... če je pravilno kuhan — tako izborno kavo! Res je... Usebina jedra to čini!

—lj Prosim enega »enovprežnika z udarcem«. Sedim v kavarni in opazujem živahne družbe krog sebe. Pri sosadni mizi plačujejo. Neki gospod pravi, da je imel enega »ajnspanerja s šlagom«. Doma iščem v slovarju, kaj bi to pomenilo in najdem gornje izraze. Drugič se pri »Obru« informiram in izvem, da je to črna kava s točeno smetano. Ali res nimajo naši narodni kavarnarji domačega izraza za to nedolžno sladkarijo?

Hrastnik

KDO VODI NAŠO MLADINO?

Teško delo vrši naša šola med letom pri nacionalni vzgoji naše mladine, saj je ta mladina večinoma prepuščena ulici in vplivu staršev, ki so z malimi izjemami vse prej ko zavedni Slovenci in Jugoslovani. Toda kaj pomaga ves desetmesečni trud šole, če pa je med počitnicami ta mladina izročena raznim strankarsko pobarvanim ljudem in organizacijam.

Vse počitnice je naša šolska mladež romala na razne »šolske izlete« z g. kaplanom in usmiljenkami. Visoko cenimo socialno skrb g. kaplana za šolsko mladino, vendar, če hoče kot katehet voditi izlete, nima pravice, da na take izlete jemlje s seboj ljudi, ki nimajo s šolo nikakega stika. S drugimi »Svobode II« so seveda smatrali take »šolske izlete« kot golo zapeljevanje mladine v strankarske vode. Izbili so hoteli torej klin s klinom, ter tudi samo pričeli organizirati slične »šolske izlete«.

Tako je imel človek ob nedeljah zvečer priliko opazovati dve skupini vračajočih se šolskih izletnikov, katerih ena je prepevala nabožne, druga pa nemške in internacionalne himne. Ob takih prilikah si lahko poslušal na cesti posamezne gručice otrok, ki so si med seboj izmenjavale misli in utise celodnevnega potovanja in izobrazbe. Naj naveden sličico, ki sem jo sam doživel. Otroci 8 do 12 let. »Sram vas bod', vi ste črni — vi ste pa rdeči, vi hodite s... — vi pa z brezverci!«

Ali je to vzgoja naše mladine? Ali naj še nadalje vzgajamo verske nestrpnosti in politične zagrizenosti? Ničesar nimamo proti veri, tudi ničesar proti socializmu, toda iz naših otrok nam ne boste vzgajali verskih fanatikov in poturice slovenskega jezika! Nihče od vas jih ni učil jugoslovanskega domoljubja, nihče strpnosti in bratstva. Zgolj fanatizem na eni, kakor na drugi strani. In šolska oblast, ali ne vidi vsega tega početja? Ali nima moči, da bi zabranila vsaj one izlete, ki so jih vodili ljudje, ki sedijo danes v zaporih radi protidržavnega delovanja? — — —

Niso pa poklicane samo oblasti, pač pa tudi organizacije, ki so bile z zakonom osnovane. Kje je Sokol, Ciril-Metodova družba, Kolo Jug. sester in Jugoslovansko učiteljstvo?

Da, da prijatelji, marsičesa se moramo še naučiti od nekdanjih strankarjev, ki so vodili slovensko politiko. Pred vsem se moramo odreči frakarstvu in iskati ljubezni in razumevanja do našega trpečnega ljudstva. Vi vsi, ki tako radi poudarjate svojo narodno zavest, svoje naprednjaštvo itd., vi vsi morate kloniti glave tudi k najbednejšemu in tudi najsiromašnejšemu človeku, ter mu pomagati, da se dvigne in vrne v naročje domovine, ki ga mora ljubiti bolj kot vse one, ki jim je domovina zgolj polno nabasana denarnica!

Kakor mi je znano, je svojčas eden izmed starejših učiteljev tudi prirejal šolske izlete. Ali se danes ne najde več nikogar, ki bi nadaljeval delo človeka, ki je omagal pod bremenom ovir in let? Ali se vam mlajšim ne smili ta naša mladina, ki bo na ta način vzgojena z nezavednostjo, ali pa morda celo s sovraštvom proti naši, s potoki krvi zgrajeni državi in proti lasnemu jeziku.

Ledina čaka, strašno zapuščena, s plevelom zasajena — pridite graditelji boljše bodočnosti Jugoslavije in primite za delo ki bo bogato poplačano.

Št. Ilj

POSEBNOSTI IZ ŠT. ILJA V SLOV. GORICAH

Št. Ilj je v naši državi zadnja železniška postaja ob glavni progi, ki vodi iz srednje Evrope k Jadranskemu morju in na Baikan. Št. Ilj je tudi priljubljena izletniška točka Mariborčanov in izhodišče na levo in desno po Slov. goricah, dalje je živahno shajališče trgovcev sadja in vina ter središče 10 občin za nakladanje in razkladanje blaga. Rekli bi torej, Št. Ilj je precej važna obmejna železn. postaja, saj se tu ustavljajo poleg lokalnih vsi mednarodni vlaki, osebni, brzi in ekspresni.

Ampak dragi popotnik, ne smeš se voziti s kakim omenjenih vlakov, dasiravno so skoro prazni, ker te takoj zabeležijo na protokol ali celo izročijo orožnikom. Milost lahko dobi le uradnikova žena, ki se vrača iz mariborskega zelenjadnega trga in pa njeno ožje sorodstvo. Vsi drugi pa, ako hočete z brzecem, hajd čez mejo v Avstrijo do Spielfelda, od koder se smete odpeljati nazaj skozi Št. Ilj proti Ljubljani ali Zagrebu.

Sicer so pa lokalni vlaki na razpolago, ki vozijo 13 km progo med Mariborom in Št. Iljem sedaj ob sadni kampanji radi premikanja 2—3 ure. Uboga mladina, ki se vozi ob 7 zjutraj v mariborske šole in se radi kake popoldanske šolske ure ne more vračati s popoldanskim lokalnim vlakom, je prisiljena pohajkovati ves popoldan po mariborskih ulicah ter se pripelje domov vsa izmučena in gladna šele po 8. uri zvečer.

Z ozirom na izredno občutljivost ljudi radi neposredne državne meje, bi bilo zelo koristno in državotvorno, če se ta nedostatek odstrani, kar upamo, da bo pri uvidevnosti sedanje ljubljanske železn. direkcije to kmalu mogoče.

V Št. Ilju je kupil nedavno hišo zdravnik dr. Gottfried Kutschera iz Nove Pazove v Banatu. Ker ima v bližnji Avstriji mnogo sorodnikov, se misli kmalu semkaj preseliti. Njegov oče n. pr., ki je jugoslov. penzionist, biva stalno blizu meje v Avstriji. Istotako ima njegova žena tam svoje starše in druge sorodnike. Dr. Kutschera je bil v Novi Pazovi član nemškega »Kulturbunda«. V Št. Ilju imamo iz Nove Pazove še njegovega rojaka, protestantskega pastora Franka, ki je znan po svojem propagandnem delu med Slovenci za nemško šolo.

NACIONALISTI-GOSPODARSTVENIKI,
V POTREBI ZAPOSLOTITVE
POSLUŽUJTE SE BREZPLAČNE
DELAVSKE POSREDOVALNICE
NARODNE ODBRANE V LJUBLJANI!

Kranj

NEMSKI OTROŠKI VRTEC — V KRANJU!

Na pobudo neke nove »kulturnice« se snuje v Kranju nemški otroški vrtec za slovenske otroke. Organizirata ga dve »boljši« dami, ki hodita po naših hišah z nezasišano predrznostjo, da bi se moral učiti nemškega jezika vsak »boljši« otrok že v predšolski dobi, češ, da bo že v petem letu lahko imel veliko prednost pred slovenskimi otroci; da bo lahko čital prekrasne nemške otroške pravljice itd. Kasneje bo nadkriljeval druge tem bolj, ker se bo res lahko izobrazil, kakor se more samo tisti, ki zna nemški. Kajti vsa znanost je pisana le v nemškem jeziku. No, da bo stvar res pristno po nemško tudi »nobel«, se je ponudila za nemško vzgojo kranjskih kratkosrajčnikov šama gospa gimnazijska profesorica. — Dovolj. To so race! Ne, dragi, to niso race. Bolnih pojavov je pri nas na čudo veliko! Mnogo volkov se zaganja v domačo mladino, prav kakor se bere v sv. pismu; v ovčji obleki hodijo, govoreč, da jim tako veleva ljubezen do slovenske in vse jugoslovanske mladine. Nič ne de, če se upira njihovo delo že temeljnem načelom vzgoje: ne muči otroka v predšolski dobi z učenostjo čitanja in pisanja. To velja za

Nemce. Slovenski otrok mora zvedeti še nekaj drugega, namreč, da je njegov materinski jezik manj vreden od nemškega, vcepiti mu je treba »pravilen« nazor o gospodujoči nemščini. Odkar smo že 14 let svobodni Jugoslovani, smo to reč grdo zanemarjali in zadnji čas je, da to popravimo. — Upamo, da se doslej ni še nobena kranjska mati dala zapeljati. Če bi pa le katero prevladala naivna ljubezen do otrok in zgrabila za to mačehovsko zastrupljeno jabolko, ji mi povejmo, da je tako početje zločin. Pristojne oblasti pa prosimo, da to akcijo tudi uradno prepovedo.

Trbovlje

—tr 488 Din mesečno dobi čistega izplačila trboveljski rudar, ki dela vse delovne dni, katerih je pri nas komaj šestnajst na mesec. Kaj naj naredi rudar s pet, šestčlansko družino s tem denarjem? Naše rudarske družine so številne in v mnogih so ostali tudi odrasli otroci brezposelni, da leži vsa teža preživljanja družine na ramah očeta samega. Računajmo! Za preživljanje svoje družine dobi delavec povprečno 16-26 Din dnevno in če to razdelimo v šestčlanski družini, pride na vsakega člana recí in piši dva dinarja in sedemdeset par. Mislimo, da je ta številka dovolj grozna, da nas prepriča, da je tako stanje nevzdržno. Ali se je potem čuditi, če se ljudi poloteva obup, če lačni godrnjajo in zabavljajo. Naše delovno ljudstvo je mirno, ni revolucionarno, a zahteva dela in zastajka, zahteva, da se mu omogoči življenje. Kajti to, kar je pri nas v Trbovljah sedaj, to ni življenje, temveč počasno umiranje. V naši črni dolini bije plat zvona! Tega naj se zavedo vsi tisti, ki drže niti življenja trboveljskih rudarjev v svojih rokah. Skrajni čas je!

—tr Tabor nacionalnih rudarjev se je vršil v nedeljo, dne 2. oktobra na vrtu rudarskega doma. Na shedu, katerega se je udeležilo lepo število rudarjev, je govoril g. Juvan, predsednik Narodne strokovne zveze iz Ljubljane. Orisal je težak položaj naših premogokopnih revirjev in ugotovil, da zahteva naše delavstvo dela in za pošteno delo poštenega plačila. Odklanja pa podpore za brezposelne, razne pomožne akcije in miloščino. Najbolj simpatično je bil od zborovalcev sprejet govor g. dr. Alujeviča iz Ljubljane, ki je kot Hrvat pozdravil Tabor in ugotovil, da so tudi potrebe srbskega in hrvaškega delovnega ljudstva enake našim in da moramo zato ustvariti v bratski slogi enotno državo z močno organizacijo delavstva, ki bo potom svoje nacionalne delavske organizacije prišlo tudi do soodločilne besede v državi. Topel sprejem tega govornika najjasneje priča, da je tudi naše trboveljsko delavstvo za to državo, ki je bila zgrajena z mnogimi žrtvami. Naše delavstvo ni protidržavno in s pametno gospodarsko politiko, ki bo omogočila, da bo naše delavstvo prišlo do potrebnega kruha, bo omogočeno tudi temu da bo vstopilo v fronto zavednih državitvornih Jugoslovancev.

Laško

Zbor rezervnih oficirjev laškega sreza. V nedeljo, 2. okt. se je vršil zbor rezervnih oficirjev laškega sreza, ki je bil sklican v svrhu ustanovitve laske sekcije U. R. O. I. R. za srez Laško. Do sedaj so imeli samo trboveljski rezervni oficirji svojo sekcijo, a v nedeljo se je ob udeležbi večine rezervnih oficirjev naše doline ter zastopnikov iz Laškega, Zidanega mosta in Jurkloštra osnovala nova sekcija, kateri stoji na čelu kot predsednik g. R. Pleskovič. V odboru so poleg drugih gospodov še gg. inž. Cotič kot podpredsednik, Slokan kot tajnik in Vončina kot blagajnik.

Trebnje

Trebnje. Kakor smo omenili na drugem mestu v tem listu, spijo tudi spanje pravičnega druge nacionalne organizacije, ki imajo svoje sedeže v Trebnjem. So to: Jadranska Straža, Ciril Metodova družba. Tudi Društvo za mladino (nedoletnih in brez staršev) je zopet utihnilo. Edino Sokol kaže nekaj aktivnega, pa Prosvetno društvo, seveda vsak po svoje. V gospodarskem oziru je boljše. Seveda so ustanovitve pivskih krožkov — že bolj v modi. Trebanjci, kedaj se boste zganili, kedaj boste svetu res pokazali to, kar naši časopisi tako pogosto govorijo o našem življenju, naši prosveti, kulturi, nacionalnem gibanju itd?! Z delom na dan in k izvršitvi visokodonečih papirnatih obljub,

ker narod od besed ne bo imel ničesar! Torej od »senzacionalnih poročil« v našem dnevnem časopisu — k resničnemu delu!

Dolenje Posavje

Središče levega brega dolnjega Posavja je mesto Brežice, ki je bilo pred vojno nekaka trgovina nemštva in še bolj nemškutarstva. Danes se je zunanje lice kraja sicer spremenilo, v svojem bistvu pa so razmere iste. Moč nemškega kapitala je tu velika, toda rado se pozablja, da vse to bogastvo izhaja iz rok slovenskih žuljev. Tega bi ne smeli pozabiti mi sami, ne oni, ki si kopičijo bogastvo. Tudi vemo, da je kapital, ki pride v roke Nemcev in nemškutarjev za nas — mrtev; mi ne moremo svoje kulture obogatiti z njim. Tako gre sad naše zemlje za nas v izgubo! Pustimo nekaterim upanje, da se po povrnejo oni stari »belašni« časi, toda ne moremo odobravati, da se tja pa sem sliši nepremišljena beseda: Se bo spremenilo. Mi pravimo, da se po osvobojenju nima kaj več spremeniti, razen, da bomo na svoji zemlji tudi gospodarji. —x.

Mirna na Doenjskem

LOVSKI ZAKON

Marsikje je napravil novi lovski zakon zmedo s tem, ker pravi, da lov izgube oni veposestniki, ki nimajo 20 ha lovišča. Do sedaj je imel veposestnik svoj lov že z 20 johi zemlje. Na ta način bi po novem lovskem zakonu tudi mirenska graščina izgubila svoj lov, ter bi ta prišel v občinsko last tako, da bi občina lov lahko oddajala na javni dražbi ter s tem povečala za obstoječi čisti dohodek od občinskega lova.

Ko je uvidel tukajšnji upravitelj graščine Sepp Hornický tak položaj, je začel s prigovarjanjem na nekega kmeta, da bi mu prodal dvameterski pas zemlje, da se ta zveže z ostalim graščinskim posestvom tako, da se odvzame občini en del lovišča, katerega sedaj oddaja, zveže pa na graščinski lov. Na ta način bi bila občina prikrajšana za težke denarje čistega donosa, lov pa popolnoma razbit in dejansko razdeljen na dva dela.

Preden se je pa odločil kmet za prodajo dvameterskega pasu za združitev graščinske zemlje, je (kakor je to običajno) vprašal za svet g. župana Celarja, ali s tem kaj škoduje občini, ako proda dvameterski pas svojega zemljišča graščini, ali ne. G. župan mu je izjavil, da občini ne škoduje in naj kar proda. Kmet je v zavesti, da ne škoduje občini, zemljo prodal.

Ko je zvedel občinski odbor za zadevo, je interpeliral g. župana, zakaj je dal tako izjavo (oziroma pouk) in ni uvidel pri tem interesov občine. Izjavil je, da je moral kmetu odgovoriti na način, da kmet proda po višji ceni zemljo, kakor pa drugače in ne more v takem slučaju gledati na občino kljub temu, da bo tudi sam kmet vsako leto prikrajšan s tem, ker bo moral vsled manjkajočih dohodkov plačati višji davek, ter tako počasi vračati kar je dobil, poleg tega pa še vsi občani.

Potrebno bi bilo, da se zakon izpremeni, oz. popravi v toliko, da tak kupljeni dvameterski pas ne velja za spojitev lovišča, ako ni bilo lovišče že pred novim lovskim zakonom po naravnem obsegu spojeno. Na prednje navedeni način se škoduje občinskim interesom in bi bilo potrebno na vsak način popraviti. Razumljivo je, da ne bi do tega prišlo, ako bi župan videl interese občine in ker temu ni tako, je dovolj jasno, da je še večja potreba popravitvi, da ne bodo padale take odgovornosti pri sličnih zadevah na posamezne osebe.

I. B.:

Naše kulturno vprašanje

Kakor vse velike ideje, ki vodijo narode na potu življenja, tako je imela tudi jugoslovanska misel poleg navdušenih glasnikov in odkritih pristavev tudi skrite sovražnike in javne nasprotnike. Vzroki in ugovori so bili zelo različni, izhajali pa so večinoma iz neplemenitih nagibov. Naši kulturni delavci v preteklosti so bili vsi več ali manj jugoslovansko orientirani t. j. priznavali so potrebo kulturne in literarne skupnosti. Mnogi od njih so sanjali celo o jezikovni in državni skupnosti. O prvi so mislili, da bi bila prej mogoča ko druga. Zgodovina pa je pokazala, da se v zunanji obliki narodov lahko uresničujejo najsmelejše sanje narodov, ako so te sanje globoka vera milijonov, da pa se notranje bistvo naroda, njegov duh, mišljenje, nazori in tudi jezik, ki je izraz narodne duše, le počasi izpreminja in da v tem ni mogoče nasilno ali kakorkoli ustvariti kakih nedarnih izprememb.

Tudi oni naši kulturni delavci, ki so iz kakršnegakoli vzroka smatrali, da je jezikovno edinstvo predpogoj narodnega edinstva, so imeli pri tem plemenit namen, ker so v tem videli korist in rešitev naroda. V resnici vsi taki poskusi nam niso nič škodovali, ker so le tem bolj jasno dokazali, kaj je mogoče in kaj nemogoče. Saj je Matija Majar Ziljski hotel ustvariti celo slovanski volapük, in kdo bi zato velikega idealista obsojal? Tudi ilirizem je bil poizkus, ki je bil naraven pojav svojega časa in v našem kulturnem razvoju potreben, saj je ravno on združil štokavce na literarnem polju, kajkavcem in Slovencem pa je odločil njihovo jezikovno področje. Kako globoko je zakopan narodni jezik v ljudskih masah, se vidi n. pr. ravno pri kajkavcih, ki še danes govore svoje narečje, čeprav so prideljeni štokavcem in imajo v šoli in v knjigi štokavski jezik. In tudi vsi naši avtonomisti trdijo, da je jezik nekaj svetega, nedotakljivega, neizpremenljivega itd. — Zato je tem bolj čuden njih strah, da tako tretetajo in se boje zanj, kakor da bi se ta jezik dal v par letih odpraviti. Tega namena tudi v naši državi nihče nima in je slovenščini odprta prosta pot do najvišjih mest, v slovstvu in v znanosti pa toliko, kolikor zmorejo naše duševne sile. Vse je odvisno samo od nas in za slovenščino v Jugoslaviji ni treba nikomur trepetati.

Toda našli so se vedno pritlikavci, ki bi radi v malem postali veliki. In tako so neki ljudje pri nas iskali svoje slave kot zaščitniki slovenstva, kakor da obstoja slovenščina samo še po njihovi zaslugi. Če bi bila ta skrb in obramba slovenskega jezika opravičena in utemeljena, bi ji seveda priznali njeno vrednost, bila pa je samo hinavska krinka, pod katero so skrivali druge namene. Kajti če branim kako narodno svetinjo, je to dokaz, da je bila napadena, in tako je bilo zagovarjanje slovenščine, ki je ni nihče preganjal, samo prikrito hujskanje proti jugoslovanstvu, od koder ji baje preti nevarnost. To jugoslovanstvo so zagovorniki slovenščine prikazovali na razne načine: vlada, država, politika, vse je bilo slovenščini nevarno. S kako ljutostjo so se n. pr. vrgli ti junaki na pok. dr. Zerjava, ker je baje imenoval slovenščino dialekt, dasi je imel ravno dr. Zerjav za slovenščino vsaj toliko zaslug, kakor vsak teh »zaščitnikov«.

Zanimivo je, da so ravno naši t. zv. kulturni delavci izdali idejo, ki nas je osvobodila. V svoji famozni deklaraciji so proglasili zahtevo slovenske kulturne avtonomije, iz česar so sledili vsi napadi in izpadi proti jugoslovanstvu in tudi Jugoslaviji, ki so zadnja leta vodili že do pravih absurdnosti. Le spomnimo se na dogodke na naši univerzi... Pod krinko kulturne avtonomije so se zahtevale čisto druge avtonomije, kar je vodilo slednjič do odkritega sovraštva proti državi, v kateri je slovenska kulturna avtonomija edino mogoča. Stvar je prišla tako daleč, da je solarček smatral za junaštvo, če je raztrgal cirilski razglas na steni. To so bili uspehi hujskačev, ki so se dobro zavedali, da morejo samo pod krinko preganjane slovenščine dosežati svoje postranske namene. Kam je padla naša mladina v primeri z ono predvojno generacijo, ki je s takšnim idealizmom pripravljala naše narodno osvobojenje!

Proti tej »svojstosti in samorodnosti slovenske kulture«, ki trpi enako na podlosti in domišljavosti kakor na omejenosti in megalomaniji, ker proslavlja malenkost za velikost in nizkost za visokost, se je odzvalo nekaj treznih glasov v listih. Oglasila sta se dva naša tudi kulturna delavca: dr. A. Lajovic in Oton Župančič. Prvi je v daljših člankih pokazal napačno stališče one slovenske inteligence, ki ne najde pravega odnosa do jugoslovanstva, ker je v nji še vedno mentaliteta podjarmljenega naroda in se ne more povzpeti do zavesti državnega naroda in zavzeti ono pozitivno stališče, ki je edino nujno potrebno in častno. V članku »Slovenski kulturni ideal v narodni državi« zaključuje:

»Za Slovenca v svobodni narodni državi mora biti vzgojni in kulturni ideal pred vsem poznanje lastne duhovnosti in njene zgodovine; napram vsem drugim kulturam pa odnos svobodne izbire in čim širše prisvojitve, pri čemer naravno pripade prvo mesto duhovnosti in kulturi naših bratov Hrvatov in Srbov.«

Še odločneje je izpregovoril proti defetizmu in separatizmu pesnik Oton Župančič v zadnji številki »Ljubljanskega zvona«, kjer je povedal svoje mnenje o »budnih čuvarjih, emeravosti in nekaterih drugih nelepih slovenskih lastnostih.

Bil je že zadnji čas. Morda se bodo tudi zdaj oglasili naši — kulturni delavci...

Kako so nas goljufali pri plebiscitu na Koroškem?

(Ob dvajsetletnici koroškega plebiscita.)

Nobenemu drugemu narodu ni pariška mirovna konferenca povzročila toliko krivic, kakor nam Slovincem, ki nas je žrtvovala neusmiljeno italijanski požrešnosti in nemškemu imperializmu.

Koroški plebiscit je bil najmanj primer-no sredstvo za določitev pripadnosti koroških Slovencev k Jugoslaviji ali Avstriji. Ni čudno, da je bil italijanski član plebiscitne komisije, princ Livio Borghese ravno tako vnet za zmago Avstrijcev pri plebiscitu kot Avstrijci sami. Nihče se nadalje ne bo začudil, da je ta dični princ sledil tudi v tem vprašanju legendarni nedoslednosti svojih dvatisočletnih pradedov, ter v isti sapi, ko je v svojo zaščito sprejemal jadne avstrijske ostanke, v milanskem »Corriere della Sera« odločno zavračal nemško zahtevo po plebiscitu na Južnem Tirolskem. Ta visoko čislani smrtni sovražnik zdrave logike je v vodilnem italijanskem listu filozofiral nekako takole: »Kako morejo Nemci govoriti o samoodločbi, ko so baš oni to ljudstvo tako otopeli in zbegali, da nima več lastne razsodnosti? Naj le pustijo, da se ta narod združi z Italijo samo toliko let, kolikor stoletja so bili nemški sužnji. Tedaj bomo radi čuli njihovo voljo.«

Koliko bolj skvarjena pa je bila narodna zavest koroških Slovencev radi nasilne germanizacije in več stoletnih preganjanj, kakor pa narodna zavest laški govorečih a nemški čutečih Trentincev, ki so v Avstriji vendar le v primeri s koroškimi Slovenci uživali zavirljiv položaj na šolskem in upravnem polju. Ta duhoviti italijanski član plebiscitne komisije se je pred par leti izrazil napram pokojnemu Schleicherju v Logivasi, da je on pripomogel Avstrijcem k plebiscitni zmagi. No Avstrijci so mu tudi izkazali primerno hvaležnost, saj mu je Koroška deželna vlada kupila in podarila eno najlepših vil v Vrbi na Vrbskem jezeru, kjer uživa italijanski aristokrat vsako leto poleti sadove svojega »poštenega dela« na Koroškem.

Še več jasnosti pa je prinesla v plebiscitno »farso« objava spominov nekega angleškega ministra, ki je razgalil celo »plebiscitno kupčijo«. Da so Italijani podpirali Angleže pri mednarodnih pogajanjih o eksploataciji petrolejskih vrelcev v Iraku v Mali Aziji, so si izposlovali kot protiuslugo, podporo Angležev pri italijanskem prizadevanju, da se Koroška priključi Avstriji. Angleži so pošteni trgovci, posebno kadar gre za protislovensko politiko. Tako je dosledno podpiral in izvrševal avstrijske in italijanske zahteve in predloge angleški član medzavezniške plebiscitne komisije Peck, ki je bil obenem njen predsednik. Ta komisija se ni brigala za določbo čl. 50 St. Germainске mirovne pogodbe, ki določa, da ima jugoslovanski delegat v komisiji glasovalno pravico, ampak je jugoslovanskemu delegatu to pravico odrekla. Tako sta si Lah in Anglež, ki sta si že v naprej zaradi petrolejskih vrelcev v Iraku domenila o pripadnosti Koroške Avstriji, zamčila večino pri glasovanju. Naravno je, da sta ta dva mešetarja stalno preglasovala francoskega delegata, ki je bil edini zaščitnik pravičnega plebiscita.

Ta čedna dvojica pa se ni zadovoljila z eno samo kršitvijo določil mirovne pogodbe, pač pa je zopet proti jasnim določilom mirovne pogodbe, odpravila demarkacijsko črto in pritegnila k coni A še cono B tako, da so imeli Avstrijci odprta vrata za goljufive manipulacije med glasovalnimi upravičenci. Italijanski in angleški zastopnik v plebiscitni komisiji sta na lastno pest par dni pred plebiscitom vpisala na tisoče ljudi v glasovalne imenike, ki jih je predlagal nemški Hajmatsdinst v Celovcu.

Iz prejšnjih volilnih bojev za Grafenauerjev poslanski mandat so Nemci dobro vedeli, da znaša večina v coni A okoli 15.000 slovenskih glasov. Dne 7. oktobra so avstrijski listi imeli natančna poročila, da je vpisanih v volilne imenike 34.360 glasovalcev in da bo pri 90% udeležbi znašala absolutna večina 15.000 glasov. V času od 7. do 9. oktobra so Avstrijci s pomočjo Italijanov in Angležev vpisali v imenike še preko 4.000 glasovalcev, ki niso imeli glasovalne pravice in niti vedeli, da so vpisani v glasovalne imenike, ker so za nje glasovale povsem druge, od Hajmatsdinst določene osebe. Tako so bili vpisani na goljufiv način v volilne imenike vsi avstrijski uradniki in železničarji, ki so kedaj imeli v coni A mimogrede kak službeni opravke.

Da so se tudi še po glasovanju vršile goljufije in nečedne manipulacije, je točno opisal in z dokumenti opremil župnik dr. Trunk, za katerega celovski škof — Bavarec dr. Hefter ni imel v svoji škofiji niti kaplanskega mesta tako, da se je moral dr. Trunk izseliti v Ameriko. Dr. Trunk piše v ameriškem časopisu »Ave Marija«, da so se po glasovanju zglasili pri njemu moški in ženski občani iz Sv. Jakoba v Rožu, ki so mu izjavili, da so glasovali za Jugoslavijo. Vsi ti ljudje so podpisali izjavo, da so pod prisego pripravljeni potrditi, da so v resnici oddali glasove za Jugoslavijo. Glasom imenika, katerega so te osebe podpisale, je bilo število jugoslovanskih glasovalcev daleko višje, kakor pa število oseb, ki jih je medzavezniška plebiscitna komisija naštel, da so glasovale za Jugoslavijo.

Kako naj se pojasni ta razlika? Ključ k temu je iskati samo v dejstvu, da so bile glasovalne žare od 10. do 13. oktobra v varstvu italijanskega vojaštva, ki je brez vsake kontrole »stražilo« glasovalne žare. Zanimivo je nadalje, da so bile glasovalne žare napravljene v Celovcu, in da so si Avstrijci s pomočjo Italijanov preskrbeli glasovnic kolikor so hoteli. Dr. Trunk je s tem nepobitno dokazal, da so se tudi po plebiscitu vršile goljufije, ker sicer bi bilo nemogoče, da bi v občini Sv. Jakob v Rožu, ki je bila najzavednejša občina na Koroškem in ki je imela vedno slovenskega župana in slovenski občinski svet, dobili Avstrijci večino pri glasovanju. Sedaj so nam šele razumljive besede, ki jih je koroški krščansko-socialni list Kärntner Tagblatt št. 279 od 7. dec. 1920. napisal, da so dobili Italijani po svojem odhodu iz Koroške od nemškega časopisja toplo zahvalo »za njihovo dejansko izkazano podporo pri plebiscitu«. Avstrijci so že vedeli zakaj! (Dalje prihodnjič.)

Koroške novice

—k Blažejevo posestvo v Sv. Neži pri Velikovcu je prišlo po smrti svojega posestnika, poslanca Feiniga, zagrizenega nemškutarja in sovražnika Slovencev, v konkurz. Da ne bi to posestvo, ki je radi velikanskih subvencij deželnega kulturnega sveta in drugih organizacij veljalo za vzorni obrat, prišlo v roke kakega Slovence ali pripadnika druge stranke kot landbundovske, je koroška deželna vlada dala dolgoletno posojilo v znesku 100.000 S. Jožefu Glantschniku, bivšemu nemškurskemu poslancu in predsedniku Landbunda ter nekaterim drugim strankinim pristašem v Vovbrah, da so to posestvo za malenkostno vsoto kupili na javni dražbi. Če pa se slovenski kmet nahaja v stiski, preskrbi koroška deželna vlada s pomočjo koroškega Haimatbunda takoj kupca iz rajha, da prežene avtohtono slovensko prebivalstvo od grude, katero je skozi stoletja z ljubeznijo obdelovalo, po svetu.

—k Industrijska okrajna komisija v Celovu je uknila brezposelno podporo slovenskemu delavcu, ker je brezplačno vodil neki tamburaški zbor. Idealni fant je izgubil s tem zadnje sredstvo, s katerim si je kril svoje življenjske potrebe. Intervencija slovenskih poslancev je ostala dosedaj brez uspeha.

Strelske družine

—st Ljubljana. V nedeljo dne 9. t. m. redne strelske vaje na vojaškem strelišču na Dolenjski cesti.

—st Goriče. V nedeljo dne 2. t. m. se je vršila v Goričah slavnostna otvoritev strelišča strelske družine. Slavju so prisostvovali mnogoštevilni strelci, osobito iz vrst kmetijskih fantov in bo lepo uspela prireditev gotovo ostala vsem udeležencem v trajnem spominu. Tudi krasna prirodna lega strelišča ter tehnična ureditev istega je bil vsem gostom jasen dokaz o resnem, idealnem in požrtvovalnem stremeljenju omenjene družine. S prireditvijo spojena nagradna tekma je izpadla ravno tako v splošno zadovoljstvo.

—st Ruše. Strelska družina priredi v nedeljo dne 9. t. m. celodnevno nagradno streljanje in vabi članstvo bratskih družin mariborskega okrožja na tekmovanje. Nagrade so lepe.

—st Št. Vid nad Ljubljano. V kratkem se vrši ustanovni občni zbor strelske družine tudi v naši občini. Za članstvo ljubljanske okrožne družine je udeležba na občnem zboru obvezna.

—st Trbovlje. V nedeljo, dne 16. t. m. bomo otvorili novo strelišče naše družine, ki bo tako že po dveh mesecih svojega obstoja prišla do primerne prostora, kjer bomo trboveljski strelci lahko gojili strelski sport. Strelišče bo otvorjeno s primerno slovesnostjo, ki bo gotovo privabila na strelišče številno narodno zavedno občinstvo.

—st Trebnje. Da, tudi v naši vasi smo se začeli gibati v tej smeri. Vendar videti je, da je akcija o ustanovitvi strelske družine, ki se je pričela tu že aprila — zopet, kot običajno — zaspala. Zato, gospodje, ki ste sprejeli poverjeno nalogo — zbudite se — in čim preje zopet na novo delo!

—st Iz Konjic. Ustanovitev strelske družine v Konjicah se je vršila v soboto 17. t. m. v dvorani Narodnega doma. V uvodu je notar g. Jereb Rado pozdravil številne zborovalce in obrazložil pomen strelskih družin. Gosp. dr. Mejak Ervin je poročal o pripravah za ustanovitev, ki jih je vodil posebni pripravljalni odbor, se dotaknil vprašanja strelišča in naznanil, da je stopilo v družino dosedaj 55 članov in članic. Prečital je nato pravila družine, ki so bila soglasno sprejeta, članarina se je določila na Din 2.— mesečno. Pri volitvah so bili soglasno izvoljeni v upravo družine: predsednik Šmid Alojzij, sodnik: prvi podpredsednik Jereb Rado, notar; drugi podpredsednik dr. Mejak Ervin, advokat; tajnik Vališer Srečko, hranišniški uradnik; blagajnik Lorber Franjo, davkar; člani uprave: dr. Suhač Mate, sreski načelnik; dr. Goričar Ante, zdravnik; dr. Rudolf Ivo, zdravnik; Križnič Alojzij, zasebnik; Nemeč Ivan, sres. kmetijski referent; Žagar Ciril, trgovec; Ajdnik Franc, delavec. Za preglednike so bili izvoljeni: Prorazil Vaclav, lekarnar; Nedilka Ivan, kapetan in Nardin Nande, železniški uradnik. Ustanovitev družine je naša javnost z veseljem pozdravila in kaže že sedanje veliko zanimanje za to organizacijo, da bo delovanje družine uspešno.

Bolezen avtonomizma

Nasha doba je polna protislóvíj. Vsak, bodisi še tako površen opazovalec bo ugotovil, kako se vse, nekako meša in previja in kako se v nobeni obliki življenja ne morejo ustaliti končno veljavna in obče priznana načela. Stari svet, svet fevdalizma, aristokracije in vojaške monarhije srednjega veka, je propadel, toda nova, med strašnimi krči svetovne vojne rojena družba še ni znala položiti temeljev svojega novega duhovnega in gmotnega življenja. Iz tega izvirajo nerazumljiva protislova v vseh zunanjih pojavih našega življenja, v katerih smo se naučili že gledati neke normalne oblike sedanje nenormalne dobe.

Tako vidimo, kako se vrste konference in mednarodni sestanki, na katerih se zatrjuje in dokazuje, da je edino v zblizanju in združenju narodov iskati izhod iz težav današnjega časa. V Franciji, Angliji in Nemčiji so se pojavili veliki ljudje kot Briand, Macdonald in Stressemann, ki so odločno nastopili za novi evangelij. Toda stvarnost je šla drugo žalostno pot. Države se hermetično zapirajo druga pred drugo, dvigajo se carinski zidovi, onemogoča se delo in zaslužek ter ustvarja v vsaki državi fiktivna vrednost denarja. Toda ne samo to, tudi posameznih držav se je že polastil »razkrajalni duh«, kakor imenuje ta novi pojav veliki španski mislec Unamuno.

V zadnjem času se vedno bolj širi bolezen avtonomizma med evropskimi državami s ciljem, da se postavi še več meja v tej, že tako razbiti Evropi in da se jo razkomači prav do nemogočnosti. Anglija ima z Irsko velike križe in težave, Belgija se bori proti flamskemu vprašanju, mlada španska republika je morala kloniti pred katalonskim avtonomizmom in se le s težavo otepa Baskov, ki zahtevajo sedaj za se iste privilegije. Bavarska se z vsemi silami upira poskusom centralizacije iz Berlina, v Poljski, ki je sestavljena iz raznih delov, se tudi pojavljajo močni pokreti s ciljem, očuvati si poseben način uprave in tradicije. V češki republiki opažamo avtonomne tendence Slovkov, združene s separatističnimi željami Nemcev in Madžarov. Celó v Franciji, v cni Franciji, ki je dosegla najvišjo stopnjo homogenosti in enotnosti med evropskimi narodi je vsi

deti izrazite avtonomistične težnje. Izpustimo Alzacijo, ki je bila šele pred kratkim zopet priključena stari domovini, toda tudi v Bretaniji, v osrčju Francije so se avgusta meseca vršile manifestacije za avtonomijo Bretanije. Tako vidimo vse povsod neko nerazumljivo težnjo narodov za razkrajanjem in cepljenjem ravno v dobi, ko razvoj časa z neizprosno logiko sili narode k združevanju in ustvarjanju velikih gospodarskih enot, da se s tem preprečijo pogubne posledice partikularizma. Celó sovjetska Rusija, ki je v narodnostnem vprašanju nastopila najbolj liberalno, je uvidela, da vodi politika gojenja avtonomizma v pogubo in njene velike koncesije so ostale samo na papirju. Krvavo potlačene avtonomističnega upora v Georgiji kaže, da tudi Rusija samo s silo vzdržuje svoje edinstvo.

Nastane sedaj vprašanje, kateri politični in gospodarski razlogi navajajo k temu, da teže za ustvarjanjem majhnih in neodvisnih enot. Prav nobeni. Modernemu duhu gotovo ne leži pred očmi srednjeveški mednarodni sistem s svojimi številnimi malimi državicami, katerih je bilo samo v Nemčiji preko 600 in svojimi svobodnimi mesti, temveč velik gospodarski načrt, ki bi znal celo zbrisati ostrost mej med historičnimi državami. V tem tudi leži veličina Briandove misli, ki edino lahko zajamči Evropi napredek in procvit. Male države nimajo več možnosti živeti same za se ter bodo prisiljene z neizprosno logiko gospodarskega razvoja se združiti z drugimi velikimi državami vsaj v carinskem in finančnem pogledu. Odkod drugače oni napor, da se reorganizira sedanji gospodarski sistem v Podonavju?

Avstrija in Madžarska sta že pokazali, kako njima ni obstoja, če se ne naslonita na kako velesilo ali pa stopita v srednje evropsko skupnost. Ravno tako bi tudi druge male države, čim bi dobile avtonomijo, kmalu naletele na nepremostljive gospodarske zapreke, ter bi zopet morale počasi zlesti pod pokroviteljstvo kake druge države. Seveda avtonomisti ne upoštevajo te velike resnice, ker v veliki večini nimajo niti pojma o velikih gospodarskih problemih, ki danes zanimajo svet. Francoski publicist Georges Wagner, ki naziva avtonomizem psihološko bolezen naše dobe, katera še bolj širi in zastruplja neurejeno stanje, v katerem se danes nahaja Evropa, piše o teh ljudeh:

»To so ali starci, ki žive v preteklosti, ali pa mladi »koritarji«, ki naivno mislijo, da bodo v svojih avtonomijah takoj dobili prva in najvišja mesta, pozabljajo pa, da bi bilo takoj toliko protikandidatov, da bi prej prišlo do državljanske vojske kot pa do mirnega uživanja na znosnih mestih.

Z gospodarskega in političnega stališča se avtonomizma torej ne da opravičiti. Njegove vzroke je bolj iskati na idejnem polju, pred vsem v krivo razumevanem principu samoodločbe narodov, ki ga je za časa vojne proglasil Wilson v svojih znamenitih točkah in ki je pozneje prišel tudi v mirov. pogodbe. Toda tudi Wilson sam si ni predstavljal samoodločbe narodov v tako radikalni obliki, da bi vsaka pokrajina, da celo vsako mesto ali celo vsaka vas imela pravico odločati o svoji državni pripadnosti in upravni ureditvi. Razen tega je tudi načelo narodne suverenitete, kakor ga je pojmovalo prejšnje stoletje, danes že zastarelo ter tehnični in gospodarski napredek zahteva njegovo temeljito revizijo. Predvsem pa moramo iskati korene avtonomističnim težnjam v literarnem regionalizmu, v skrajno občutljivem čuvanju zasebnih običajev in tradicij bolj kot v stvarnih, političnih in gospodarskih razlogih. Kadar navajajo avtonomisti za svoje nazore slednje razloge, jih jemljejo popolnoma pogrešno, napačno in površno, ker avtonomizem stoji v popolnem nasprotju ne samo z gospodarskim razvojem, temveč z vso civilizacijo naše dobe. Če bi se izvedlo načelo, da vsaka pokrajina po svoji volji poseduje suverenost, bi se Evropa razbila v male države srednjega veka, ki bi se ogradile s carinskimi in upravnimi mejami, kar ne bi pomenilo samo popolnega gospodarskega razkroja teh držav, temveč tudi konec sodobne civilizacije.

Splößen pojav bolnega avtonomizma naše dobe je sledjič posledica neenakega razvoja našega duhovnega in gmotnega življenja. Moderna tehnika, ki sili k gospodarskemu združevanju narodov, je svet zblizala, toda samo v prostoru in času. Duhovno pa je danes še mnogo bolj razbit ko v srednjem veku, ko ga je vezala enotna in vsemogoča cerkev. Zato je edino sredstvo, da se odpravijo za moderno dobo tako pogubni avtonomizmi zblizevanje narodov tudi na duhovnem polju s strpljivostjo, znosnostjo in uvidevnostjo. Spectator.

Film naše zemlje

GOSPOD DIOGENES IN DOMOLJUBNA VESELICA.

Prišel je v deželo slovensko gospod Diogenes, znani starogrški učenjak, ki je nekeč po Atenah opoldne iskal s lučjo človeka. — V deželi slovenski je iskal Jugoslovana.

Majhno obmejno mestece je bilo v zastavah. Ob prašni cesti so stale v senci dolgočasnih in izsušenih kostanjev mize, vseprek, v dolgih vrstah. Skozi široko odprta gostilniška vrata so se vsipali roji ljudi ko čebele iz panja, pisana množica je drvela noter in ven. Star in obrabljen gramofon je kričal nekje med zidovi. Gostilniški vrt je bil nabito poln in je šumel od stoterih glasov.

Gospod Diogenes je bil radoveden, pa je pristopil.

Vse: cesta in hiša in vrt, vse je bilo prepolno častitljivih rodoljubov. Ob težko obloženih mizah so sedeli, pili so belega, jeruzalemsčana in rdečega cvička in terana in ljutomerčana in dalmatince, gospe rodoljubarke tudi časo piva in nadebudna deca chabesso. To je bilo prvo, kar je na rodoljubni slavnosti opazil gospod Diogenes.

Gospod Diogenes pa, ki mu je radovednost v krvi, najsi je tudi že star gospod, je šel še bliže in se je pogledal in je videl še več.

Niso sedeli debeli in zadovoljni rodoljubi zgolj ob čašah in steklenicah. Zda pa zda se je iz pisane množice dvignil obraz. Z veličastnim obrazom je potrkal na kozarce. Začul se je ropot, mnogo glasov je vzklikalo: »Mir! Govornik!« Nato so rodoljubi odstavili kozarce, pohajajoči so posedli, mamice so prijele razpescajene otroke in vse se je napeto zastrmeló v govornika, ki je stal ko žrd.

Gospod Diogenes je prislulnil. Tu se je odreševala vsa vesoljna domovina, tu se je pretakalo domoljubno navdušenje skorajda ko vino iz kozarcev v grla. Govornik je bil sprva nekam plah, a potem se je razvnel, posegel je v literaturo, omenil

Slomška in Vodnika, Prešerna in Župančiča, celo na Cankarja ni pozabil, po vrsti je odpravil vse sovražnike domovine in se je nato vsedel, brišoč z robcem svoje potno čelo. Sledilo je gromovito odobravanje, »živio« klici in trkanje s kozarci, nekaj rok se je dvignilo v svetem navdušenju in debeli gospod dacar je naročil še en liter. In ni trajalo dolgo, in je stal ob beli mizi drugi govornik in tretji in četrti...

Gospod Diogenes pa, ki je star gospod, ne ljubi hrupa — in morebiti je bil še kakšen drug povod vmes. Skratka, gospod Diogenes je šel dalje, zavil je med vrstami miz in je stopil v gostilniško sobo, da prisluhne, ob kakšnih zvokih neki se zabava rodoljubna mladina na rodoljubni in navdušeni slavnosti. Pa ko je stopil med vrata in je postal, da si oddahne — kajti star gospod je že gospod Diogenes — ni kar nič oběduoval gibčnih parov, ki so se ročno vrteli v čast in slavo domovine. Ne, samo v kričavi gramfon se je zazrl gospod Diogenes, zmajal je s svojo sivo in izkušeno glavo, poveznil je nanjo cilinder, pa je odšel.

Gramfon pa je vokal za njim:

»Ich hab' kein Auto, ich hab' kein Rittergut...«

—xy:

NEKAJ O ŠOLSKIH KNJIGAH...

Na naših srednjih šolah se uči srbohrvaščina po nekih »Vadnicah«, ki so močno podobne nekdanjim »latinskim vadbam«. Mislím, da je tudi pouk po njih precej sličen latinskemu. In tudi uspehi so najbrže enaki. Knjiga je tiskana z vsemi mogočimi črkami, kar seveda njeno ceno (ne pa njeno vrednost!) zelo poviša. Nad črkami so vse mogoče čirečare, črte in naglasi, da izgleda tisk, kakor da bi bila v knjigi arabščina. To naj bi bili naglasi za pravilno izgovorjavo. Toda vse to je, kakor da bi pisal note človeku brez posluha. Imam sina tretješolca in sem mu dal čitati en odstavek. Videl sem, da so vsi tisti naglasi brez pomena in da samo podraže knjigo. Po berilih, ki so dovolj dolgočasna, se obravnava slova

nica, a pravega uspeha ni nikjer. Spomnil sem se časov, ko smo v avstrijskih šolah, brez takih dolgočasnih »vadnic« v tretji šoli čitali že hrvatske knjige, s čimer smo se gotovo več naučili kakor s takimi učbeniki. S takimi učbeniki se doseže ravno nasprotno, da se predmet pristudi in da se zdi jezik, ki ga razume vsako naše ljudsko šolsko dete, neskončno težak. Če je to cilj naše nacionalne vzgoje, potem dosega te »vadnice« v polni meri svoj namen.

ZANIMIVO PRIZNANJE...

Za kanonika novomeškega kapitola je povišan šmihelski župnik Trškan, ki je znan po svojem nastopanju v l. 1914., ko je pred sodiščem pričal v veleizdajalskem procesu proti dr. Iv. Lahu in prisegal na stvari, ki so se izkazale kot popolnoma neresnične. O vsem tem se je že toliko javno pisalo, da ni moglo biti neznano onim, ki odločajo o cekvenih višjih službah. Posebno pokojni suborski župnik Pavlovčič je takrat pred sodiščem odločno nastopil v obrambo resnice, ker je Trškana dobro poznal, in s tem onemogočil zmago krivice, da je mogel novomeški senat dr. Laha oprostiti. Župnik Trškan je nastopal pred sodiščem z vso besnostjo samo zato, ker je šlo za srbofilstvo... Sedaj po 18. letih je povišan v kanonika... Bilo bi morda cerkvi v prid, če ne bi s takimi imenovanji obujala žalostnih spominov na preveliko gorečnost črnožoltga patriotizma nekaterih njenih funkcionarjev.

20. IX. 1908. — Pred leti je sklicalo mestno načelstvo enketo za poimenovanje nekaterih ljubljanskih ulic in trgov. Tedaj se je soglasno sprejel predlog, naj bi se brezimni prehod med stolnico in škofijo — tam skozi je šinil strel, ki je pred Kolovratom usmrtil Adamiča — imenoval Ulica 20. IX. 1908. Mestno načelstvo je pritrtilo; a izvedbo tega umestnega predloga je pokopal protest iz škofije, češ, da bi obiskovalca stolnice motil spomin na prelito kri. Stsl.